

Innehåll

Historiskt årsmöte i OHF *Claes Hemlin*

OHF Styrelse efter årsmötet

Information Rälby -Diby byalag *Ingvar Wahlberg*

Trettondsnera *Sven Ahlström*

Digitala möten *Monica Ahlström*

Höstresa till Ormsö *Torbjörn Helgesson*

Om Ene Rand *Kersti Brant*

Gertruds mandolin *Hjördis Petersson m.fl.*

Oseriösa virkesuppköpare *Bengt Brunberg*

Kommentarer till Ormsöbladet 2020:3

sid 2	Livet på de små öarna del 2: Kanarbik. <i>Siiri Liiva</i>	sid 8
sid 2	Jul förr i Borrby <i>Aline Storholm, Katarina Johansson</i>	sid 10
sid 2	När hösten kom del 2 <i>Cedric Leijonhufvud</i>	sid 11
sid 3	Livet på de små öarna del 3. Krog No 14 <i>Siiri Liiva</i>	sid 12
sid 3	Pälltika(torrdasset) <i>Aline Storholm</i>	sid 14
sid 4	Diverse <i>Charlie Norrman</i>	sid 14
sid 4	Arkivgruppen, ändringar	sid 15
sid 5	Klockringning	sid 15
sid 6	Hittade namn i gamla foton <i>Lena Weesar</i>	sid 16
sid 7		

Historiskt årsmöte i Ormsö Hembygdsförening

På eftermiddagen den 22 november genomfördes äntligen årsmötet i Ormsö Hembygdsförening. I detta helt digitala årsmöte deltog 17 personer. Under utmärkt ledning av mötets ordförande Jan Rönnberg lotsades vi utan större tekniska svårigheter igenom årsmötets alla obligatoriska punkter. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet och en nygamal styrelse valdes bestående av den gamla förstärkt med en ny suppleant, Birgitta Persson, som hälsas välkommen till styrelsen. Det formella årsmötet kunde alltså genomföras utan problem, men visst saknas möjligheten att träffa varandra i en gemensam lokal med allt vad det innebär.

Styrelsen hade naturligtvis önskat att vi även i år skulle ha kunnat ordna ett normalt årsmöte eftersom vi vet att detta är en viktig träffpunkt för många medlemmar. Vi har därför skjutit upp årsmötet i det längsta i förhoppningen att pandemin skulle bedarra och göra det möjligt. Som alla vet blev utvecklingen

en annan och det hade inte varit rätt att genomföra ett fysiskt möte. Lyckligtvis lever vi i en tid där det är möjligt att genomföra ett alternativt årsmöte i digital form. Vi som var med saknade förstås alla er som inte kunde vara med, men vi fick också uppleva ett årsmöte med mer långväga deltagare än någonsin tidigare då en av våra medlemmar, som är bosatt i Hongkong kunde delta. Kanske kan vi av detta lära oss något som gör det möjligt för oss att i framtiden göra det enklare för medlemmar bosatt utanför Stockholm att delta i våra möten. Men i första hand hoppas vi att kunna träffas igen på ett vanligt fysiskt årsmöte 2021.

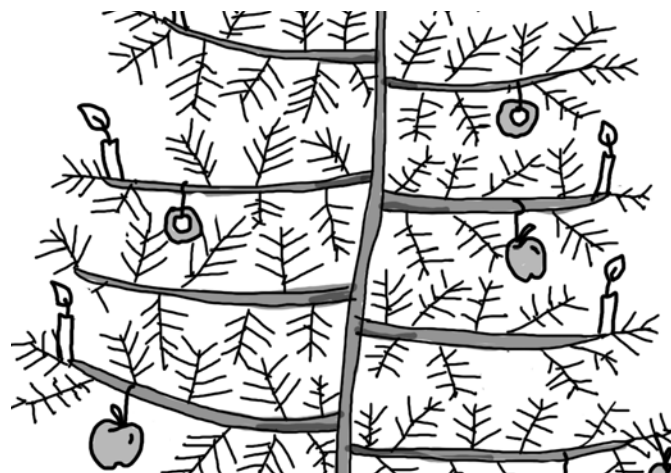
Av naturliga skäl har många av oss haft allvarligare saker att tänka på än Ormsö Hembygdsförening under det gångna året, men vi i styrelsen gör vad vi kan för att föreningen ska ha behållit sin livskraft när omvärlden i framtiden förhoppningsvis möjliggör ett mer normalt liv.

Med en önskan om bästa tänkbara jul och ett gott nytt år!

Claes Hemlin Ordförande OHF

OHF styrelse

Ordförande: Claes Hemlin.
Vice ordf. Maria Nyberg
Suppleant: Birgitta Persson (ny)
Suppleant: Christian Gambo
Suppleant: Karin Johansson
Peter Smedberg
Ing-Mari Malmstedt
Charlie Norrman (redaktör)

Inställd föreläsning

- Leif Carlssons föreläsning om Österblom som skulle ha ägt rum på SOV:s höstmöte, är framflyttad till 27 mars 2021. Mer information i nästa nummer.

Ormsös framtid

Är du intresserad av dina rötter och Ormsös framtid? Kan du tänka dig att sitta i styrelsen, delta i kortare projekt eller bidra med material till Ormsöbladet? Hör av dig till någon i styrelsen eller redaktionen. Kontaktuppgifter finns på sista sidan i Ormsöbladet.

Information till fd Rälby-Diby byalag och MTÜ Rälbe Klobba

Enligt tidigare mötesbeslut när föreningarna avvecklades bestämdes att eventuella kvarvarande pengar i kassan skulle överlämnas som gåva till VKÜ. Detta beslut har jag nu utfört och följande belopp har överfört:
Från MTÜ Rälbe Klobba 334.14 euro och från Rälby-Diby byalag har till OHF överförts 2.386 SEK att via VKÜ:s avräkningskonto vid behov föras över till VKÜ.

Mitt uppdrag är därmed utfört.

Ingvar Wahlberg

Illustration Charlie

Vinton e än svåran kobias,
kuda står e sin e stalle.
Ve e mitt e trättondsnera,
honda gai, å langt hers skalle.

Pja bindor, pja söumar,
ilhfar dissjar fat te hä/ge.
Kråka sitor still å tior,
oxa baias hai å bälge.

Mån e blaikan som ait speke,
sins knappt ginom all isblomar.
Sniöen filar in e tåran,
å tär henge bailh å romar.

Stenana känn änt å kelde;
änt ait liud från sko å gädar.
Enge soor som hail velde,
å tär sir man inga fädar.

Som än skågg e vintormånnan
fluor fuln opp från drivva.
Han har gruta se mä bäre,
å ia kändor me oppliva.

Sven Ahlström
1992

Illustration
Charlie

svåran kobias 'sträng herre'
snera 'köldperiod' när det gällde att snöra åt kläderna om sig. För våra far- och morföräldrar inföll trettonhelgen två veckor senare än idag.
e sin 'i sin, mjölkar inte'. gai "göa", 'skälla'

bindor 'stickar'. söumar 'syr'
disslar (tyska) "tischlar" snickrar'
hälge 'helgen'
kråka 'kråkan'. tior 'tiger'. baias "bedas", 'begära'.
hai 'hö'. bälge 'råma'

mån e blaikan 'månen är blek'
isblomar 'isrosor' på fönsterglasat. filar "tvillar",
'rör sig hastigt, tränger in'. tåran (estn.) "tare",
plats för vagnar, slädar o. dyl. bailh 'betsel'. romar
(estn. room) 'dragremmar i hästens seldon'.

stenana 'stjärnorna' kelde 'köllden'.
Liud l:et skall höras 'ljud', gädar 'gården'

enge soor 'ängen sover'. velde kommunen'. sir 'ser'.
fädar 'spår'

skågg 'skugga'
fluor 'flyger'. fuln 'fågeln'
gruta se mä bäre 'ätit frukost på bären'
oppliva 'upplivad, bättre till mods'

Nu har även estlandssvenskarna fått prova på att träffas på det nya sättet – genom videomöten via dator eller mobiltelefon.

Anledningen är förstas den pågående coronapandemin. Alla fysiska möten har varit inställda och fortsätter att vara så tills det är säkert att träffas igen.

Det började i maj när SOV hade sitt årsmöte med ett blandat möte i "direktsändning" – en del i styrelsen var närvarande på Wallingatan och andra deltog på internet.

Västra kustens skogsägare valde att skicka ut handlingar och ett skriftligt formulär med alla årsmötesfrågorna via e-post och man kunde fylla i formuläret via internet.

Under hösten har SOV hittills haft två seminarier där ingen har suttit på Wallingatan utan varit uppkopplade via internet. Det första ägde rum den 12 november och handlade om rågomålen och hölls av Ida Västerdal som är doktorand i estlandssvenska dialekter vid Göteborgs universitet. Hon var med i projektet som beskrivits tidigare i bland annat Kustbon, och fortsätter nu alltså med sin forskning. Hon har hittat en spännande koppling med Färöarna. Mer information kommer i Kustbon.

Det andra seminariet den 14 november var en visning av SOV:s nyaste digitala arkiv – Topoteket. Margareta Hammerman visade under en timmes tid hur man använder det, vad man kan hitta där och hur vi alla kan bidra med fler uppgifter om namn, platser, bilder, dokument.

Man kan se det i efterhand på Youtube via denna länk <https://youtu.be/14-P-qQdYOg>

Topoteket nås via <https://estlandssvensk.topotek.se/>

Det tredje seminariet arrangerades den 19 november av Estniska lärdomssällskapet i Sverige. Föreläsare var arkeologen Mirja Arnshav. Hon har precis doktorerat vid Stockholms universitet, Institutionen för arkeologi och antikens kultur. Ämnet är de baltiska flyktbåtar som blev kvar i Sverige. Med forskarens noggrannhet har båtarna letats upp, dokumenterats och berättelser samlats in. Titeln på avhandlingen är De små båtarna och den stora flykten.

Den kan köpas hos förlaget <https://nordicacademicpress.se/mirja-arnshav/>

eller laddas ner via DiVa – Digitala Vetenskapliga Arkivet <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1433985/FULLTEXT01.pdf>

En intervju med Mirja

<https://www.archaeology.su.se/om-oss/nyheter/ny-avhandling-om-baltiska-flyktb%C3%A5tar-1.526383>

Två årsmöten hölls den 22 november efter varandra – även de digitalt. VKÜ började med deltagare i både Sverige och Estland. Fantastiskt att det går att lösa på detta sätt. Styrelsen består av Torbjörn Helgesson, Monica Ahlström, Marju Tamm, Egon Erkmann (nyval) samt Claes Hemlin i egenskap av ordförande i OHF. Torbjörn redovisade vad som hänt det senaste året (se förra Ormsöbladet) och vad som planeras till nästa år.

OHF fortsatte därefter med sitt uppskjutna årsmöte. Styrelsen valdes om med ett nyval Birgitta Persson, Sviby. Verksamhetsberättelse, redovisning, budget och medlemsavgifter klubbades igenom. Ansvarsfrihet fick styrelsen också.

Höstresa till Ormsö

I slutet av september bar det iväg från Kapellskär med färjan till Paldiski där vi fick redovisa våra förehavanden dvs åka till vårt hus på Ormsö och stanna där i två veckor innan vi fick vistas ute i samhället.

Karantänstiden användes till röjning på tomten efter en vår och sommar utan skötsel samt snickeri arbete och nyplantering av syrener, vi bor ju på yrvärgården på storhoe.

Efter karantänen planerades ett möte för ett informationsmöte där Marju Tamm redovisade sommaren vilket utfallit väl, främst med presidentbesöket som höjdpunkt. Ants Rajando visade sitt förslag till byggnad för hantverkscentrumet på Norjasgården. Vi hoppas ha planer och presentation om projektet färdigt 2021 så att vi på allvar kan börja söka efter medel för byggnationen.

Fick även information om att friluftsmuseet i Tallinn visat intresse för ett framtida samarbete vilket visar att vi är på rätt spår. Vid VKU årsmöte fick syrelsen förstärkning av Egon Erkmann. Egon kommer med sitt intresse och engagemang för museet att

Foto: Torbjörn Helgesson

ge en bra förstärkning av styrelsearbetet och arbetet på hembygds museet.

Med sommarens resultat och öbornas engagemang ser jag en ljus framtid trots pandemier, vi uppmärksammas utanför Ormsö.

Med vänliga hälsningar *Torbjörn Helgesson*

Vi önskar Ene lycka och styrka!

Av Kersti Brant, översättning Monica Ahlström

Den 30 oktober ägde bibliotekarietiden för Estlands landsbygdsläsning rum i Viljandi län. I år tillkännagavs de bästa länen med ett landsbygdsläsning som har en värdig ålder. Estlands landsbygdsläsning 2020 kommer att tillkännas i Tallinn i februari 2021 vid vår årliga konferens.

Till "Årets landsbygdsläsning 2020" i Läänemaa har Ene Rand nominerats, först och främst för hennes barn- och ungdomsarbete som är värt att lyfta fram.

År 2019 slutförde Ene Rand, som arbetar på Ormsöbiblioteket, sin yrkesutbildning vid Nationalbiblioteket. Hon har öppnat Ormsöbokens sida på Facebook. 100-årsjubileet för Ormsö bibliotek firades. För andra året i rad, den första veckan i september, har Ene anordnat en gemensam kampanj för att lägga bokomslag runt skolböcker. Invånarna på hela ön är inblandade - man tar med papper, hjälper till att vika, lägger runt, man försöker "täcka" böcker för första gången i sitt liv. Detta har haft två fördelar - skolmaterial kommer att ha ett "prydligt utseende" och biblioteket kommer att få några nya läsare/ användare. En gång i månaden ägde en sagomorgon rum i barnrummet. Bra samarbete finns med modersmålläraren, tack vare det har barnens läsning också börjat öka. På modersmålsdagen får den mest aktiva läsaren ett tackbrev och en bok i gåva. Pippis födelsedag firades som en del av den nordiska litteraturveckan. Alla förskolebarn- och lärare deltog i evenemanget. År 2020 gick Ormsö bibliotek med i länets centrala bibliotek för barns sommarläsning. Ene har gett bidrag till publiceringen av en ny bok av författaren Indrek Koff i Hooandja [crowd founding, dvs privat insamling av pengar]. Tack vare detta fick biblioteket nya böcker med författarens autograf.

Ene värdesätter och lär ungdomar folkets konsthantverk på ön, sommaren 2020 ska den presenteras för presidenten för Estland.

När havet "vill och färjan rör sig" deltar Ene i länsutbildningar, deltar i en livlig konversation och delar tankar och upplevelser.

Foto: Torvo Tomingas

Tidigare bibliotekarier vid Ormsö bibliotek, Ene Rand längst till höger

Uppenbarligen var det Enes öde att komma till biblioteksjobbet någon gång. Ene: "Eftersom jag inte hade några bekanta eller vänner på Ormsö i början och var uttråkad på kvällarna efter jobbet, började jag låna böcker från biblioteket och tog alltid tillbaka de förbättrade böckerna"!!! "I mars 2017 blev jag ombedd att ersätta bibliotekschefen, som hade varit på semester i en månad, och eftersom jag inte hade några andra åtaganden accepterade jag erbjudandet." Ene: "Det var inget att förlora, men mycket nytt att lära sig."

Ene: "Jag har tre barn, två söner och en dotter, alla bokvänner och två barnbarn. Den äldsta, 6 år, kan redan läsa och skriva och längtar till skolan. När hon besöker Ormsö har hon alltid samma oro för om det finns tillräckligt med tid att gå till biblioteket för att se de nya böckerna. Det finns alltid tid!" Ene var också den första läsaren som använde Hapsalbibliotekets returskåp för böcker.

Gertruds mandolin

Av Hjördis Petersson, Lars och Jan Rönnerberg och Monica Ahlström

Redaktionen fick ett meddelande från Hjördis Petersson i Visby att det finns en mandolin i släkten som de vill lämna över till Ormsö hembygdsförening. Vi kom fram till att den skulle passa bra på hembygdsmuseet. För att få lite mer information bad jag Hjördis och Lars Rönnerberg att berätta vad de vet om den tidigare ägaren och instrumentmakaren.

Ägaren

Gertrud Söderholm föddes på Hinders i Kärrslätt den 17 oktober 1919.

Sommaren 1939 arbetade hon på Rälby klubba hos pastorfamiljen som hade sommarkoloni för estniska barn. Där var hon med i en sångkör och spelade mandolin. Hon spelade altstämma. Mandolinen var tillverkad i Rälby av en person med initialerna J.R.

Gertrud Söderholm låter tonerna klinga ur Ormsömandolinen

Gertrud kom till Sverige med S/S Odin den 27 november 1943 tillsammans med sin dotter Maj-Britt född 27 maj 1941. Sannolikt var mandolinen nedpackad i den stora Ormsökistan som Gertrud hade med sig. Hon kom till Gotland och bildade där familj med namnet Hallgren. Hon avled 26 maj 2008. Nu är det dottersonen i Stockholm som äger mandolinen och som kommer lämna över den så snart det går i dessa pandemitider.

Instrumentbyggaren

Frågan om vem J.R. var skickades vidare till Lars Rönnerberg, som Monica trodde kunde svara.

Han skriver i ett mejl den 12 augusti:

”Ja, instrumentbyggaren J.R. är min farbror Johannes Rönnerberg. Han har gjort flera mandoliner, bl a en som min pappa fick och som nu finns hos min syster Elisabeth. Johannes flyttade redan 1939 till Sverige, alltså innan kriget. Min farfars bror John (Johan) Rönnerberg förestod baptisternas sommarkoloni som hölls i Betania, huset ute på Rälby klubba där hans familj bodde.”

Johannes Rönnerbergs stämpel J.R.

Lars kusin Jan kompletterade med att ”formen som han använde hänger på väggen i Bakse.”

En mandolins resa: Rälby-Kärrslätt-Stockholm-Gotland-Stockholm-Sviby!

Kan det finnas fler mandoliner som J.R. byggt kvar hos er läsare? Skriv och berätta, vi tar gärna emot fotografier också!

Mandolin (italienska: mandolino, diminutivform (förminskningsform för att beskriva en litenhet) av mandola) är ett knäppinstrument som tillhör överfamiljen lutor. Strängarna hos den vanliga typen, den neapolitanska mandolinen, är gd1a1e2 (lägst till högst) och är åtta stycken, stämda unisont i par. Mandolinen har likt gitarren band och spelas nästan uteslutande med plektrum. En vanligt förekommande spelteknik är tremolo, italienska för dallring (snabb upprepning av en ton eller växling mellan två toner). Mandolinen är det vanligaste i en familj instrument med orden mandolin eller mandola i namnet.

Användning

Mandolinen har en varierande användning. Den används dels inom konsertmusik, kammarmusikensembler och som ledande eller ackompanjerande instrument inom folkmusik. Den är också vanlig som förinstrument till violin inom skolmusiken.

Mandolinen är vanligt förekommande i Italien och Kroatien, främst i olika typer av folkmusik, men flera av de stora mästarna har komponerat för instrumentet, i Norden exempelvis dansken Carl Nielsen. Det berättas att violinvirtuosen Paganinis första instrument var en mandolin, som han trakterade redan vid fem års ålder.

Mandolinen ingår ofta som ett instrument inom bluegrass.

I särskilda mandolinorkestrar ingår olika instrument inom mandolinfamiljen samt (ofta) gitarr.

källa:wikipedia

Tips från LM om hur man hanterar oseriösa virkesköpare Av Bengt Brunberg

Finns det "mårdhundar" i skogskläder?

Mårdhunden är en art som egentligen inte hör till vår fauna, men som kan breda ut sig mycket, sprida sjukdomar och försvåra för vissa inhemska arter att överleva. Det är väl antagligen därför som Läänemaa Metsäühistu (LM) kallar de personer som inte håller sina löften eller fuskar på skogsägares marker för mårdhundar. Ofta får LM inte kännedom om luren-drejerier förrän de redan har inträffat. Det finns också små företag som helt enkelt inte kan göra ett ordentligt jobb eller slarvar.

Dokumentera och skaffa kunskap först

Mikk Link rekommenderar skogsägare att, innan man svarar på diverse erbjudanden, först söka råd hos LM. Särskilt gäller detta om man får obehagliga och påträngande frågor om försäljning av skog och avverkningsrätter. Det är också viktigt att samla dokumentation om varje sådant samtal eller e-post och att ta reda på exakt vad som erbjuds. Man ska be om ett skriftligt erbjudande så att det kan diskuteras med dem som är kunniga och bedöma om det är rättvisande. Det kan mycket väl vara så att ett mycket bra erbjudande görs av ett hederligt företag, men eftersom skogsägaren sällan har någon överblick över priser och de företag som verkar på marknaden så hamnar man lätt i underläge. Det gäller därför att skaffa sig den kunskap man behöver för bra beslut.

Vilka gör oseriösa virkesköp?

Det finns i de flesta fall ett företag bakom varje erbjudande, annars kan de inte göra virkesaffärer. Men när Mikk Link har frågat skogsägare som fått erbjudanden har det ofta inte informerats om vilket företag som står bakom. Köparna vänder sig vanligtvis till skogsägarna som individer. Ett råd är att alltid fråga vilket företag erbjudandet görs på uppdrag av. På så sätt går det att avgöra om det är ett välkänt företag och om LM kan rekommendera det för en transaktion.

När sker oseriösa virkesköp?

Skogs- och virkesköp sker året runt. Förfrågningar sker också när efterfrågan på marknaden är låg och priserna är dåliga eftersom köparna gör en hel del kontinuerligt grundarbete med hjälp av uppringare, som ringer dussintals samtal om dagen. Köparna kan också övervaka den nationella skogsdatabasen och när nya skogsbruksplaner registreras passa på att kontakta skogsägaren.

Hur vet man om ett erbjudande är seriöst?

När ett seriöst företag ringer presenterar representanten alltid sig själv och sitt företag och anledningen till att han ringer. I de flesta fall har ett korrekt bakgrundsarbete gjorts i förväg. Den som kontaktar vet då till exempel att skogsägarens skog ligger i ett område där företaget för tillfället utför skogsarbete och undersöker artigt om företaget kan lägga något bud på en avverkningsrätt. Den som ringer pressar inte skogsägaren, och om skogsägarens svar är nej blir det inga fler samtal om inte skogsägaren tar initiativ.

(Foto: Mikk Link)

LM:s nyanställda Uku Meriloo framför kontoret i Hapsal, omgiven av utrustning för att behandla tallplantor med en sk repellent så att de inte blir så begärliga för viltet.

Hur undviker man oseriösa virkesköpare?

Det viktigaste är att skogsägaren själv väl vet vilken skog den äger och vad värdet är. Om ägaren inte har tid eller möjlighet att upprätthålla sådan kunskap, kan han gå med i skogsägareföreningen. Medlemskap innebär inga skyldigheter, men föreningen hjälper skogsägaren med både råd och åtgärder. Där en medlemsavgift tas ut är den marginell, med tanke på de fördelar man får.

Inledande rådgivning är alltid kostnadsfri, framhåller Mikk Link, och LM diskuterar alltid med skogsägaren vad den vill göra med sin egen skog.

fortsättning

Om ägaren inte vill sälja direkt, råder LM denne att behålla skogen och sköta den snarare än att sälja den till någon i en hast. Men om det finns en önskan att sälja, bör det ske på ett genomtänkt sätt, där föreningen kan hjälpa ägaren.

Om man blir kontaktad av en alltför påstridig upp-ringare kan man svara att man tillhör en skogsäga-reförening och be att erbjudandet skickas dit. Det skrämmar oftast en bedragare.

Ny personal på LM:s kontor i Hapsal

LM har nu utökat personalen och anställt Uku Meri-
loo med ansvar för att sköta rådgivning till skogsägare och att föreslå skogsåtgärder. Han behärskar engelska

väl och slutför för närvarande sina skogliga studier i Alnarp vid Sveriges Lantbruks-universitet (SLU).

Mer information går att hitta på internet

Om du vill söka mer skogsinformation använd då t ex hemsidan för skogsägarnas operativa samarbetsorga-nisation Metsäuhistu, www.metsauhistu.ee eller LM:s Facebook-sida: www.facebook.com/laanemaametsauhistu. Information från VKS finns som vanligt på hemsidan www.vastrakustensskogsagare.se. Och ni når oss via mejl på info@vastrakustensskogsagare.se.

Kommentarer till Ormsöbladet 2020:3

Margareta Ekström, född Lindström Fällarna hörde av sig om fotografiet på logen Svenskbygdens väl, i förra numret av Ormsöbladet s. 14.

Margareta känner igen sin mamma Katarina Lindström, född Fält. Hon sitter framför pastor Karl Nilsson/Hammarin. Hennes make Johan Lindström, klockaren, står längst till höger. Stående längst till vänster står Anders Fält, som såg till att kyrkoföremålen kom till Stockholm, och morbror till Margareta. Sen kommer Johan Vaksam som var gift med Gertrud Lindström, faster till Margareta. Gertrud Fält, född Westerberg, kallades Kampesa och var gift med Anders. Så den här gruppen om 11 personer, plus pastorn och hans dotter, kommer fem från släkterna Lindström och Fält från Fällarna. Vilka är de återstående fem männtro?

Jag frågade om Margareta visste något om de band som personerna har runt halsen, men hon hade inte hört talas om eller aldrig sett dem. Kan de ha lånats ut till vid det här tillfället av t ex den finlandssvenska logen?

Stort tack Margareta för att du ringde och berättade! Samma namn förekommer i boken Ormsö kyrkokronika 1539-1944 där Anders Fälts dagboksanteckningar, från de sista dagarna på Ormsö, finns med.

Stående från vänster: Anders Fält, NN, Karl Nilsson/Hammarin, Johan Vaksam, Johan Lindström, NN.

Sittande från vänster: NN, Kerstin Hammarin (flickan), NN, Gertrud Fält, Katarina Lindström f. Fält, NN, NN.

(NN: betyder okänd. red.anm.)

Ormsöbladet har fått tips om tre artiklar i Ärileht (ung. Dagens industri) som berättar om olika entreprenörer på Ormsö. Vi har fått tillåtelse att publicera artiklarna här, och vi sänder många tack till artikelförfattaren Siiri Liiva.

Ärileht skriver om ekonominyheter för Eesti Päevaleht, som är den tredje största dagstidningen i Estland och Delfi, som är den största nyhetsportalen i Estland.

”Livet på de små öarna”

är en sommarserie i Ärileht, där våra affärsjournalister förmedlar berättelser om estniska initiativtagande människor i utkanten av landet.

Nr 2. Ege och Gert Kanarbik

Mycket mark på Ormsö tillhör svenskarna, köttet från öns nötkreatur exporteras mestadels till Schweiz

Av Siiri Liiva 7 juli 2020. Översättning: Monica Ahlström och Marju Tamm (bearbetning efter Google translator)

Ormsös största nötkreatursbesättning brukar nästan en tiondel av öns totala yta för att ge bete till mer än 200 djur.

”När ön stängdes fungerade verkligen inte turismen. Det befarades att det skulle pågå fram till sommaren,” beskriver Gert Kanarbik (47) från Ormsö, om hur coronapandemin påverkade denna lilla ö i västra Estland. Nu finns det många turister på Ormsö - lokalbefolkningen går ibland inte ens in i butiken om det finns mer än fem bilar framför den.

Även om turism är en viktig inkomstkälla för öns invånare, finns det också flera jordbrukare. De största är Ege (38) och Gert Kanarbiks nötkreatursuppfödning i OÜ Vormsi MT vars huvudgård ligger i den nordvästra delen av ön, i byn Kärrslätt.

”Jag arbetade i kommunen och maken arbetade som egenföretagare. Han tillhandahöll bland annat en tjänst åt miljöstyrelsen och klippte strandängarna. 2009 berättade myndigheten för honom att det skulle bli bättre, nu när du har klippt i två år, om du tar dit boskap. Sedan skaffade vi tio nötdjur,” beskriver Ege Kanarbik om hur de blev djurhållare 2009. ”Jag var väldigt emot det,” skrattar hon. Hennes man erbjuder nu Ege att vara chef för familjeföretaget.

Gert (till vänster) Kätlin och Ege Kanarbik (till höger) beslutade att börja uppföda nötkreatur 2009.

Förutom dem finns det fyra andra nötkreatursuppfödare på ön som har haft djur mycket längre, men OÜ Vormsi MT har blivit den största. Den näst största har cirka hundra djur och resten har betydligt färre, 25-35 eller bara tio. ”På våra 50 hektar fanns det för få djur - så besättningen började växa gradvis. Vi skrev också en projektansöknings så att vi kunde köpa fler djur,” påminner Ege. Idag äger familjeföretaget minst 200 hektar strandängar, som de återställer och underhåller med hjälp av mer än två hundra Simmental-boskap. Företaget förvaltar också cirka 600 hektar åkermark för höensilage. Den totala ytan på ön Ormsö är 9 300 hektar.

Illustration Charlie

Överraskningar från avlägsna markägare

”Så har vi arbetet uppdelat”, medger Ege Kanarbik. Medan boskapen under de första sju åren fanns i en kolchoslådugård i byn Kärrslätt, fick de senare möjlighet att hyra en annan stor gård på ön. För närvarande har Kanarbiks redan tre gårdar, även om den senaste fortfarande väntar. ”Jag tror att vi kommer att flytta in djuren där nästa år,” säger Ege.

De äger drygt hundra hektar mark, resten har de hyrt. Dessa inkluderar både offentlig och privat mark, men den mesta hör till ättlingar till estlandssvenskar som själva bor i Sverige. Många av dem har aldrig varit på ön. ”De som bodde här före kriget flydde till Sverige. Deras barn och barnbarn är ättlingar,” förklarar Ege Kanarbik. Hennes egna förfäder var estlandssvenskar.

Om markägarna bor så långt borta måste Kanarbiks vara beredda på sådana överraskningar som att marken som används till boskapen plötsligt säljs och ett pris tas ut för den. ”Vissa är ägare är förhandlingsbara, andra inte - väldigt få påverkas av argumentet av att jag, som är en ättling till estlandssvenskar, är här och brukar marken,” konstaterar Ege.

Svenskarna äger cirka 70% av Ormsö. ”Den mesta jordbruksmarken ligger i svenskarnas händer, men mer skogsmark ligger i Estlands händer. RMK [statlig skog] har mycket stora områden,” vet Ege. På sommaren är inte turisterna den största huvudvärken på öarna, utan skogsmaskiner och timmerbilar, som tar mycket plats på färjan och parkeringsplatser. ”Vi gör affärsresor i början av veckan istället”, medger värdinnan.

”Vissu, vissu, vissu,” ropar värdinnan när hon kommer fram till korna på strandängen. Ege är bäst på att flytta nötkreaturen. En gång lyckades hon föra djuren från betesmarken till inhägnaden med liten ansträngning, de bara ställde sig bakom hennes bil och började röra sig i den riktning som värdinnan körde.

De strandnära ängarna där Kanarbiks nötkreatur betar ligger över hela ön. De finns för närvarande på fem olika platser. Värdinnan kör 50 kilometer varje dag för att kontrollera att stängslen är i ordning och att boskapen inte smiter ut. ”Den dagliga rundturen behövs för att inspektera dessa marker, eftersom vilda djur kan bryta igenom och människor river dem ned då och då,” säger Ege Kanarbik och hänvisar främst till öns besökare.

Bankslavar i flera år

Ägarna till Kanarbiks gård investerar också mycket pengar i djurskydd. Till exempel är de enda boskapsbönderna på ön vars djur kan vara under tak. Med hjälp av banken har två John Deere-traktorer köpts för att underlätta fältarbetet. ”Vi köpte dessa nya traktorer, för det görs inte så många av Belarus (ett traktormärke från Ryssland) längre. Vi tänkte *davai* (ryska: låt gå!), låt oss ta John Deere,” förklarar Gert Kanarbik.

När den första traktorn köptes för sex år sedan fick Kanarbik mycket uppmärksamhet på hela ön. ”När han körde av från färjan sa ingen hej längre, för du förstår - bonden hade blivit rik”, minns Ege Kanarbik. Det var först när husbonden sa till någon i byn att de nu skulle bli bankslavar nästa år som man började hälsa igen. Vid köpet av den andra traktorn informerades byn i god tid om att nästa femåriga lån från banken hade godkänts. Baltic Vianco hjälper till att marknadsföra djuren för OÜ Vormsi MT, köttet som produceras på den lilla ön i Estland går mestadels till Schweiz, även om en del köttprodukter blir kvar i hemlandet. Företagets omsättning under de senaste åren har varit mellan 30 000 och 35 000 euro. Kanarbiks har också tänkt på att förädla köttprodukter och har skrivit ett [EU]projekt för det. Men det finns för närvarande inget projektstöd att söka.

”Vi hade inte planerat att hantera köttprodukter utan vi ville ha ett slakteri,” medger Gert Kanarbik. Att starta upp köttproduktion skulle kosta cirka 200 000 euro. Samtidigt skulle öns köttindustri hämmas av både bristen på specialister som behövs och den lilla volymen av lokal köttproduktion. ”Jag vet inte hur lönsamt det skulle bli i slutändan, det kanske inte är vettigt,” resonerar värden.

Illustration: Charlie

Jordbruksproduktion subventioneras

Gert Kanarbik säger att två gånger om året säljs djur, men under resten av året försöker de administrera jordbruksproduktionen. Han medger att om de inte fick bidrag skulle de förmodligen inte föda upp nötkreatur eftersom inköpspriserna fortfarande är mycket låga. ”Jag skäms inte för att säga att jordbruksproduktionen är helt subventionerad”, förklarar han.

Även om Kanarbiks vill föda upp nötkreatur under kommande år måste de undersöka var de kan få ytterligare foder till djuren. ”Just nu får vi foder från dessa fält till den nuvarande besättningen. Det är helt absurt att du inte får hö till 200 djur på 800 hektar,” säger Gert Kanarbik, med hänvisning till de dåliga odlingsförhållandena är på Ormsös jordbruksmark och de senaste årens torra somrar.

Det finns också fyra barn i familjen Kanarbik: Erki (19), Gertlin (13), Egelin (11) och Kätlin(4). Erki arbetar med boskapen som en vuxen man tillsammans med föräldrarna. ”Nu kan man lugnt åka till stan - när pojken är hemma, matar han djuren eller arbetar med maskiner,” berömmar Ege Kanarbik. Erki har studerat jordbruk det senaste året på Olustvere. ”Pojken fungerar redan som en ägare,” ler Gert Kanarbik.

foto: Preet Simson

Köttet från ekologiska nötkreatur från Vormsi MT från Kanarbik når det schweiziska bordet.

foto: Preet Simson

När boskapsgården utvecklas har Kanarbiks investerat mycket pengar i både mark och maskiner.

Vilken sorts ö är Ormsö?

- Med en yta på 93 km² är Ormsö den fjärde största ön i Estland.
- Centrum ligger i byn Hullo.
- Ormsöbarnen går i en renoverad skolbyggnad och förskola. Många av öns vägar är asfalterade, hamnar och turistinfrastruktur förnyas fortlöpande. Under de senaste sex-sju åren har ön också haft en bensinstation.
- Ormsös ekonomi baseras på lokala resurser (potatis, bär, svamp, honung, husdjur, timmer, vilt, fisk). Jordbruket blir mer och mer aktivt.
- 2011 var 415 invånare registrerade på Ormsö, varav 241 är fastboende.
- Fast anslutning till fastlandet säkerställs av färjan ”Ormsö”. Mellan Sviby och Rohuküla gör färjan tre till fem tur- och returesor per dag.
- Den positiva bilden av Ormsö bland ester lockar också kända personer att köpa och bygga sommarhus där.
- Från 1200-talet till 1944 beboddes ön främst av estlandssvenskar.

Red. Anm: Olustvere är en hushålls- och jordbruksskola i Viljandi.

Jul förr i Borrbý

av Aline Storholm och Katarina Johansson

Julfirandet varierade mycket från stuga till stuga och dom olika byarna. Man strävade med ett jordbruk, fiske m.m. Men när julen nalkades då gällde julefrid och att vara hemma, hela familjen samlad.

I julveckan måste man hinna med allt inför helgen. Julkorven (ett måste) korngrynsgröt med fläsktärningar skall stoppas och rökas. Trasmattorna tvättas, golven skuras, hämta en gran i skogen, och sätta på en fot som var enkel men bra, bara två bräder i kors och borra ett lagom hål i mitten. Ölet var viktigt och tog lång tid, man måste ha både humle och malt.. Vetemjölet räckte bara till helgerna som jul, påsk och midsommar. Rågbrödet var en basvara året om. Man bakade också nick-nacker (vita kakor) och bruna kakor. I Föreningsboa kunde man köpa sirap i lös vikt beroende på vilken färg man ville ha på kakorna. Några köpta karameller var höjden av lycka, dom korta med en ängel på, dom långa med virade serpentinremor runt, gott och fint värre! En kväll fick barnen knyta i snören, för dom skulle på julaftonen pryda granen tillsammans med äpplen, nick-nacker, levande ljus. Ljusandningen var enkel: man tar en ståltråd, gör några snurror på mitten, två ändar hänger då ner som balanserar. Sist trär man två stycken tallkottar på ändarna. Lyxen och miraklet var smatorljusen (tomteblissen), dom fick man inte hänga i granen på grund av brandrisken.

Julafton var jobbig, barnen fick oftast hämta granris i skogen som skulle läggas framför dörren. Granen skulle in och klädas, bastun skulle eldas och besökas av hela familjen; barnen först, sedan dom äldre.

Annandagen åkte man släde och hälsade på släktingar. Tredjedag jul var det söndagsskolfest i bönhuset som var fullsatt.

Bönhusgranen var jättehög och prydd av enbart ljus! Ljusen och karbidlampan tändes. Barnen läste sina minnesverser och alla sjöng julsånger tillsammans. Alla barnen fick ett litet kort med bibeltexter och en jultidning.

Höstens auktion inbringade en liten peng som hjälp till julfesten, ljusen kostade liksom underhåll av karbidlampan. Brasveden till kaminen fick bönhuset från tallarna på Holmen. Det var kalla och snörika vintrar på den tiden. Öustorgatna var helt fylld med snö, inte ens en gårdsgårdsstör syntes! Pojkarna i byn grävde en vinter en gång genom snödrivan, man kröp in vid Blesgården och ut vid Pearsgården. Västorgatna fick man använda på vintrarna.

Karbidlampa

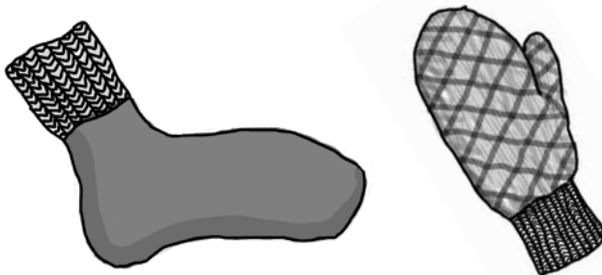

Illustration: Charlie

Ingen skinka, ost eller sill. Brukligt var att man kokade oxkött från slakten i oktober och gädda som var saltad och rökt. Tomtar fanns inte och inga paket! Barnen fick nya vantar och strumpor, hemstickade av gårdens fårull. Flickorna fick också hårbånd till sina flätor och trasdockor. Pojkarna fick hemsnickrade trähästar. Dom äldre fick ingenting; dom önskade bara snälla och duktiga barn.

På juldagsmorgonen åkte man till kyrkan (inte alla), kl. 06.00 började ottan. Hästar med bjällror och hörsäck om halsen stod utanför muren under tiden. Väl hemma åt man av den goda kokta grynkorven som var godare som stekt. Många bönemöten. Och ladugården som måste skötas.

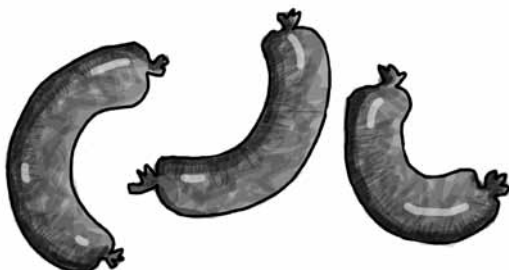

Illustration: Charlie

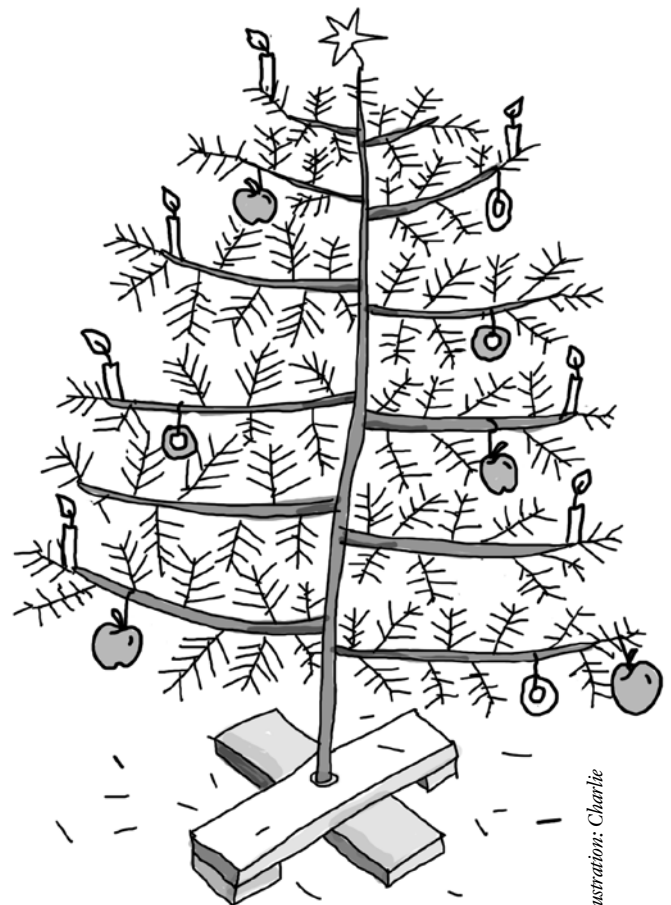

Illustration: Charlie

När hösten kom

av Cedric Leijonhufvud

Några minnen från svenskybderna i Estland 1939

1939 reser friherre Cedric Leijonhufvud till Ormsö där han lär känna "trevliga människor och gamla svenska traditioner". Han stannar tills ryssen är i antågande. Boken heter: "När hösten kom", utgiven 1945. I kommande nummer gör vi nedslag i denna bok

Badstranden vid Hulloviken ger mig mitt dagliga havsperspektiv. Partiet kring prästgården och kyrkan mitt landsperspektiv. Gärna strövar jag omkring på den enkla kyrkogården, som ligger inbäddad i tallskog på andra sidan kyrkan — den gamla kyrkogården, som direkt omger kyrkan, har för länge sedan upphört

att användas som begravningsplats. Det är en säregen stämning över denna öbornas kyrkogård, så långt borta från Sverige med svenska namn på sina träkors, som ibland, frätta av åren, har fallit eller luta mot sitt fall. Jag studerar namn och årtal, försöker rekonstruera människoöden, jag läser små sentenser eller versrader, lika ofta hemmagjorda som lånade av psalmisterna.

foto: Cedric Leijonhufvud

Ormsöborna äro fattiga både då de läggas i vaggan och i graven. Hur skiftande äro ej både livets och dödens former? Jag tänkte på, då jag en gång gick på en begravningsplats i Nizza med dess marmorsarkofager och kors och alla rikedomens symboler. På Ormsö finns varken kistsnickare eller dödgrävare. När en gammal öbo kommit till vägens slut, göra de efterlevande själva hans kista, gräva själva graven och skotta igen den. Kistan föres direkt från hemmet till graven, följd av sjungande kvinnor, klädda i

samma röda strumpor, i samma brokiga schaletter som då de följa ett brudpar i lövskrudade vagnar. Då dödsfallet lästs upp från predikstolen, sjunger församlingen utan orgel ackompanjemang: "Jag är en gäst och fämling här", omedelbart därpå ringer kyrkans enda klocka sitt farväl. Det är hele ceremonien i kyrkan. Själva jordfästningen sker efter vanlig svensk ritual. Fortsätter man på landsvägen mellan kyrkan och kyrkogården, ser man efter en stund till vänster ett litet prydligt, rödmålat hus. Det är sjukstugan. Jag tittade in där en dag. Syster Maria visade mig kring, och jag blev mäktat imponerad; detta var något, som verkligen icke fanns i min barndoms smålandskommun. Jag fick se öns enda badrum, de rena, soliga sjukrummen, det prydliga instrumentskåpet, det präktiga linneskåpet,, alt med ett ord — med undantag för sjuka. Detta var naturligtvis en tillfällighet, fast hälsotillståndet är gott. Men jag har hört prosten mumla något om, att han i höstas begrov en yngling, som dött i tuberkulos, och att denne farsot börjat sticka en trevande klo i öbornas kärnsunda ras. Ett litet tuberculoshem för att bekämpa en smitta, som kan bli farlig för den estlandssvenska folkstammen, skulle nog vara bra att ha, menar prosten på,, och det tycker jag, att det rika Sverige nog skulle ha råd att sina stamförvanter på Ormsö.

Ett stenkast från sjukstugan ligger en liten lustig by, Hokabacken, eller Hokabackarna. Jag skulle vilja sen den i snö under en stjärnklar julnattshimmel, den skulle då kanske ge mig illusionen av att uppleva en saga i verkligheten, av att nalkas trollens och tomtarnas by. De låga husen med väggar av rundtimmer och med mossbelupna tak se så gamla och grå ut, att man tror de äro

foto: Cedric Leijonhufvud

sekelgamla från den tid, då ormsöborna, de blåögda ättlingarna av en friboren ras, voro en godsägares trälar, övergivna både av Gud och sina stamförvanter. Men de äro ej så gamla, efter vad syster Maria berättar, då vi bese rökstugan, den ena av öns två kvarvarande, och i vilken grunderna av denna by alla äro födda — sedan har de flyttat ut och byggt egna gårdar. Jag måste bekänna att då jag första gången hörde ordet rökstuga, trodde jag,, att det var ett slags uthus, där man rökte matvaror t.ex. skinkor. Men jag misstog mig — det var människor, som röktes i sådana. Och mätte bra av detta, det måste i sanningens namn läggas. Fast nog fann jag det dystert att tänka sig att bo i ett skorstenslöst hus, där röken ständigt hängde så tung, att taket var alldeles svartbränt.

Också lära alla ormsöbor haft förstörda ögon före missionär Österbloms reform på sjuttioalet. Men syster Maria sade, att det ej var så farligt med den saken, för sex nu gamla personer hade växt upp i denna rökstuga, och alla hade de ännu i dag de bästa ögon. Det är förunderligt, hur människans organism kan anpassa sig.

forts. i nästa nummer

”Livet på de små öarna”

är en sommarserie i Årileht, där våra affärsjournalister förmedlar berättelser om estniska initiativtagande människor i utkanten av landet.

Nr 3. Krog No. 14

Av Siiri Liiva i översättning Monica Ahlström och Marju Tamm

Krog No. 14 har varit verksam på Ormsö de senaste 12 åren. För krogen börjar säsongen vanligtvis en vecka före midsommardagen och slutar i augusti, i år kan estländarnas stora intresse för ön förlänga säsongen fram till september.

”Jag minns den första tanken när jag gick in här, tyckte att det var en så häftig plats, att jag någon gång skulle vilja ha en sådan plats själv”. Ardi Ilves (28) beskriver sin första känsla när han gick in i krogen för ungefär tio år sedan och som nu har drivit krogen för andra året.

Även om vårt besök på Ormsö förra veckan åtföljdes av kraftigt regn, var den enda krogen på ön full av människor en timme efter öppningen, klockan ett på eftermiddagen. Krogens personal var också förundrade över detta. ”Det har varit en hektisk timme”, sa en av dem.

Ardi Ilves är inte född på Ormsö, men har varit på ön de senaste tio åren tack vare sin fru Kadri, vars föräldrahem ligger på Ormsö. Våren 2018 beslutade de att arbeta där ett år för att äntligen flytta permanent till Ormsö. ”Vi åkte hit hela tiden och efter en lång semester ville vi inte alls åka därifrån – känslan här helt annorlunda än vad som finns här. Som en stat i ett land, säger Ardi Ilves.

Denna plan gjordes förra året, och nu bor Ilves på ön året runt. Han blev chef för krogen på grund av att han sa till ägaren att han ville flytta till ön och han tyckte om att delta i aktiviteterna på Krog No. 14. ”Den förra chefen jobbade sitt sista år, så förra sommaren tog ägaren tillfället i akt att anställa mig” tillade Ilves, som nu är inne på sin andra säsong både på krogen och på ön.

Även om Ardi Ilves är krogens chef, hoppar han in där det behövs. ”Jag gör verkligen allt här - elarbete på kvällarna och ibland även service under dagen. Jag har också varit i köket”, sa han.

Det kan vara öppet till september i år

”Den första sommaren var fortfarande jättesvår - att börja göra en sådan här sak från grunden - det var svårt att lära sig”, erkände Ardi Ilves med hänvisning till det senaste året och det faktum att han inte hade någon erfarenhet av krogverksamhet, än mindre driva en. Han står redan inför denna sommar mycket mer stadig. Under hans ledning har menyn, dess design och webbplatsen ändrats.

”Personalen har varit relativt densamma - de har varit här i många år, arbetat på sommaren och sedan återvänt,” beskrev Ilves. Krog nr. 14 börjar säsongen i mitten av juni, en vecka före midsommardagen och varar fram till augusti.

Många estländare brukar besöka Ormsö på våren men på grund av corona har alla dessa besök skjutits upp till augusti. Då har många reservationer redan gjorts. ”Det kan hända att vi i år kommer att vara öppna i september också”, noterade Ilves.

Jämfört med denna sommar med föregående sommar, så även om utländska turister praktiskt taget har försvunnit, har de ersatts av estniska inhemska turister.

”Det har alltid varit svårt på vardagarna, men jag vet aldrig i förväg. Idag är det till exempel onsdag (intervjun ägde rum den 8 juli - S.L.) och det är många människor där. Nästa onsdag kanske det inte finns några”, säger Ilves.

Han erkände att de faktiskt hade stor osäkerhet fram till öppnandet, eftersom det inte var känt vilka begränsningar som skulle kunna läggas på dem i samband med coronakrisen. ”Vi hade faktiskt tur i detta avseende att den här saken slutade innan vår säsong vanligtvis börjar”, sa Ilves.

Man äter surströmming och firar Olofsdagen

I oktober kommer restaurangen att vara värd för en traditionell flerrättersmiddag tillägnad svensk surströmming, då cirka 50 personer kan delta och biljetter finns till försäljning. ”Det har varit ett separat evenemang varje år nu”, säger krogchefen.

Alla rätter som serveras är svenska nationalrätter. De som inte vill äta surströmming kan begränsa sig till sill. ”Vi kommer inte att öppna den här fiskeburken inomhus, vi kommer att öppna den utomhus”, säger Ilves. Svensk akvavit serveras också. Det är fantastiskt att det genom åren har funnits lojala kunder som kommer på stor fest varje år.”

Eftersom Ormsö beboddes främst av estlandssvenskar fram till andra världskriget finns fortfarande många influenser av svensk kultur på ön.

Exempelvis firar ön den 29 juli också en kyrkodag med skandinaviskt ursprung, Olofsdagen.

För detta tillfälle har krogen tillagat soppa, som delas ut till öborna.

Olofsdagen lockar också många svenskar till ön, vars förfäder är från ön och vars marker de kommer för att inspektera. ”Då kommer de hit för att äta och fira”, sa Ilves. Faktum är att den mesta marken på Ormsö tillhör svenskarna och många lokala invånare brukar den, vilket Ärileht skrev i en tidigare artikel i Livet på de små öarna.

”Jag har nu försökt skapa en maskerad varje månad - i vintras ordnade vi ett par fester och vid säsongens inledningsfest hade vi en sjömansfest och förhoppningsvis kommer vi att ha en vildvästern fest”, sa Ilves om ett initiativ som lanserades förra hösten.

Enligt honom är syftet med initiativet att få dit människor som kanske inte bara behöver dricka den vanliga ölen på krogen på lördagen. Dessa fester är lika för lokala gäster och ögäster. ”Det finns alltid fler människor än vanligt på lördagar, folk kommer i kostym och det är väldigt roligt och coolt”, berömde Ilves. Han noterade att några fester har haft så många gäster att vissa beställer drycker från fönstret, eftersom krogen är fullsatt.

Krogen kan också hyras ut för privata fester, det har varit flera bröllop på sommaren. ”Vi är också redo att komma mitt i vintern, värma upp rummet och ta med kockarna och göra evenemanget - vi välkomnar alla”, bekräftade Ilves.

Pälltika (torrdasset)

Jag minns min svunna barndomstid
Med sol och sommarhagar
Med lek och ras i lantlig frid
Och plommonfyllda magar

Jag minns i lummig, vild berså
Av hägg, syren och fläder
Ett litet hus med snedtak på
Och dörr av enkla bräder

Minns snickarsågens cirkelgång
I nötta furubritsen
Och tusen flugors muntra sång
I djupet under sitsen

Visst är den sanitär och fin
Och ren, den nya tiden
Med blanka kranar och porslin
Men var är rón och friden?

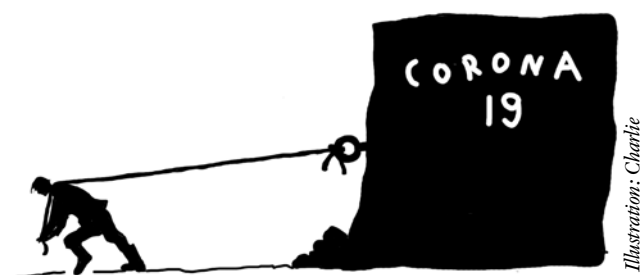
Aline Storholm

Båtar och torrdass förr

Att när en eka blev oduglig sågade man av den på mitten
Reste den upp, satte en stång eller bräda och använde som dass.
Annars var det vanligt att man gick ut och satte sig i potatis-
landet.

Vi sliter och släpar med coronan...

Diverse av Charlie Norrman

Sen i våras umgås jag alltmer med mig själv, på grund av coronan. Jag hade ju för all del inte så många vänner innan heller. Men nu har jag hittat min bästa vän i mig själv. Hade faktisk ingen aning att det bodde en sån trevlig person i mig. Jag blev riktigt överraskad! Han gillar samma saker som jag gillar och hör lika dåligt som jag gör. Vi verkar ha samma bakgrund, båda har släkt som bott på Ormsö och som flydde samtidigt i samma båt på fyrtioalet. Helt otroligt. När jag hör honom berätta om sitt liv så är det som jag hörde mig själv! Tänk att det skulle behöva ta så lång tid att träffa en sån trevlig människa! Så för min egen del har coronan hjälpt mig att öppna ögonen för helt nya möjligheter. Mitt känsloliv har fått ny fart, som en injection. Från uppvaknandet på morgonen, kaffet, tidningen, väderleksrapporten osv. Vi är båda överrens om, att så här på ålderns höst, att man inte riktigt känner igen sig i samhället och ännu mindre i världen, det händer så mycket nu som inte verkar ha funnits förut, cykelbyxor tex. Vi har pratat ganska mycket om cykelbyxor, dom där som sitter som ett utanpåliggande glansigt skinn utanpå det riktiga skinnet. Jag ser dom fara förbi här utanför på andra sidan häcken. Ja, vi har sett det bägge två. Det är någon typ av så kallat syntetmaterial, ”som kan andas” står det i annonserna jag sett i tidningen. Vi kom fram till att det betyder att den som cyklar inte behöver andas eftersom byxorna gör det. Snart kommer det väl en cykelbyxa som kan cykla själv och har egna tänder så den kan kaka själv också.

Inskickade dikter (anonymt) via post

Jag vänder mig
ofta inåt
för att bättre
och
på ett mer
ansvarsfullt sätt
kunna se
ut
bortom
och utanför
mig själv

*signaturen:
fiskfärs med
kantareller
(Stora kuvertet)*

Träd överallt
ute och inne
på bild och i
tidningar
till och med
i kläderna
kan man hitta
spår
räls
som sträcker sig
förbi
alla skogar

*signaturen:
avhugget
(Lilla kuvertet)*

Dikterna är inskickade i samma kuvert, med ett mindre kuvert i det större och bägge med samma avsändare (Sten Broman). Samtidigt vill personen vara anonym men vi får skriva att han gillar dragspel, till skillnad mot den mer kände. (Redaktionen)

Vilka platser gömmer sig här?

LAPHASA
HONDOLMES
ÖNUCK
RÄSKTRÄLT
MOPUR

Rätt svar längst ner på sidan 16

Frigående höna på
tillfälligt besök

Mandolin på nätet *av Charlie Norrman*

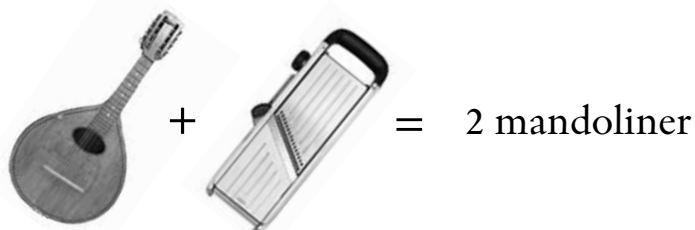
Han hade sett en annons i lokaltidningen att man ville utöka orkestern med en mandolinspelare. Och nu när han kommit upp i åren och alltid haft en längtan att få tillhöra ett sammanhang kopplat till musik så bestämde han sig för att slå till. Han inhandlade en mandolin på nätet, fick den tillsänd efter endast två dagar. Paketet var förvånade litet, inte heller tungt, och i ett format som ungefär motsvarade ett halv A3 kuvert på höjden. Enligt instruktionsanvisningen gick den utmärkt att använda vid hanterandet av grönsaker, frukt och rotfrukter.. Om musik stod det just ingenting vilket han tyckte var förbryllande. Kanske ansåg man att det var så självklart hur det skulle användas så någon anvisning inte var nödvändig. Ett svagt minne hade han av Vivaldis mandolinkonsert, och där lät det bestämt som ett stränginstrument. På förpackningen och bruksanvisningen stod det tydligt "Mandolin". Så varför hade man inte skickat med strängar? Eller var instrumentet nu vidareutvecklat till något förfinat i denna digitala tid.

Han satte sig på sängkanten och knackade försiktigt med en blyertspenna på konstruktionen, återvände återigen till förpackningen i jakt på strängar, men inte. Det fanns ett handtag och ett metallbleck med slipad vass kant som han efter några ställningstaganden satte läpparna mot och blåste, men inget särskilt ljud som skulle kunna härledas till musik uppstod. Däremot fick han gå med plåster på underläppen som gått i blod. Genom att lägga mandolinen på knäna, kunde han i en sittande ställning, och med hjälp av två matskedar klappa fram en enkel rytm. Om den kunde vara till någon hjälp i en orkester gjorde honom tveksam. Det kunde ju vara andra som var bättre på att bedöma sånt.

Han ringde upp numret som stod i annonsen. Orkesterledaren sa att det var många som ringt, och på grund av tidsbrist, så bad orkesterledaren honom spela något via telefonen. Han la telefonen bredvid sig i soffan, la upp mandolinen på knäna och klappade fram den rytm han tränat på med hjälp av matskedarna. Sen återvände han till telefonen.

– Hallå.

Det uppstod en paus. Sedan hördes en harkling i andra änden, en rörelse, ett klick. Och sen blev det tyst.

Arkivgruppen, ändringar

Vi ersätter höstens SOV:s arkivgruppsträffar med att besökare får boka tid för besök på kansliet. Vi kan då se till att inte så många kommer samtidigt och se till att rätt person finns där för att hjälpa dig. Om lokalen är ledig kan vi även boka in andra dagar och tider än onsdagar på dagtid.

Att endast ha öppet för bokade besök gör förstås att inga spontanbesök på onsdagarna är möjliga så länge pandemin varar. Maila till info@estlandssvenskarna.org eller ring om tid.

Har du flyttat?

Redaktionen får Ormsöbladet i retur för att mottagaren har flyttat från sin gamla adress. Ibland lyckas vi hitta den nya adressen men ibland går det inte. Vi ber er att kontakta Ormsö hembygdsförening när ni flyttar, kontaktuppgifter finns på sista sidan.

Vid dödsfall

Om person som har dubbelt medborgarskap (alltså både svenskt och estniskt) och har avlidit så ska man anmäla det tillsammans med dödsattesten till estniska ambassaden.

Ormsö Kyrka: Klockringning

Om du vill ha klockringning vid begravning kontaktar du:

Ene Rand (talar estniska och lite svenska),
mobil: 00372-53 42 1992 eller

Kerstin Hammarin 08-590 320 45

För visning kontakta:

Kristina Rajando (talar estniska och engelska)

mobil: 00372-56 61 63 95

Ants Rajando (talar estniska och engelska)

mobil: 00372-518 79 57

MINNESADRESSER

Om du vill skänka ett minne efter någon går det bra genom att betala in till OHF. Styrelsen ser då till att skicka en så kallad minnesadress (jämför med postogram).

Det finns minnesadresser med olika fotografier från Ormsö. Texten är, om inget annat önskas: "Till minne av NN har en gåva lämnats till Ormsö hembygdsförening från NN". Önskar ni ytterligare text vänligen meddela OHF detta.

Välj valfri summa, och sätt in på OHF:s plusgirokonto 635 13 76-6.

Ange till vems minne gåvan avser och givarens namn.

Uppge adress till mottagaren av minnesadressen, t ex anhörig eller begravningsbyrå.

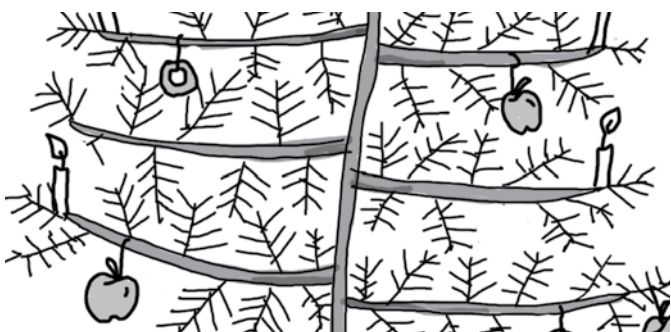
Ange vilket datum och plats som är aktuellt.

Uppgifterna kan även meddelas per e-post eller telefon svarare, se sista sidan.

KALENDARIUM

På grund av coronan finns inget fastställt kalendarium.

Kontrollera alltid i Ormsöbladet, Kustbon och på SOV:s hemsida om det finns något av intresse, utöver vad som redovisas i detta kalendarium, gällande möten och sammankomster.

Vad heter pojkarna?

Gerhard Ahlqvist

Lena Weesar har fått veta av Hilda Kinder född Liljebäck från Hullo Marksa att en av skolpojkarna på bilden heter Gerhard Ahlqvist (längst till vänster) som kom frångården Bertasa i Hullo. En av de andra pojkarna heter Aspelin i efternamn, men hon visste inte vilken.

”Skolpojkar i Hullo”. Redaktionen har även fått tips om det färglagda fotografiet från Mati Rahu via Elle-Mall Koppelmaa. De är mycket intresserade av att få veta vilka pojkarna är – vet ni något kan ni höra av er till oss.

Fotot finns hos Rahvusahriiv (Nationalarkivet) reg. nr EFA.327.o.37961. Det svart-vita fotot fanns även med i Ormsöbladet 2019:3, s. 10.

Källa: <https://estonianworld.com/life/twenty-historic-pictures-of-estonia-and-its-people-restored-in-colour/?fbclid=IwAR0LqzRqgwE-H1cMbTvZPnIIPI-vBCi3OW8F9oshwK-1khePZLi2LEirzSmc>

Rätt svar från sidan 14:

Haapsal, Odensholm, Nuckö, Kärrslätt, Rumpo

Tallink Silja rabatter 2020 och ytterligare information

Avtalet mellan estlandssvenska hembygdsvöreningar och Tallink Silja AB har förlängts.

Bokning under Coronatider: se Tallink Siljas egen information.

Bokningen av privatresor ska ske på tel 08-22 21 40. Vid förfrågan eller bokning av grupp & konferensresa ring tel 08-22 08 30. Det går även att boka online på www.tallinksilja.se eller mobilapp.

Kolla alltid och jämför priset med aktuellt erbjudande från Club One som kan vara billigare än avtalsrabatten.

Kom ihåg att uppge avtalsnumret 4799.

OBS!

Vid online bokning ska koden 4799 skrivas in i rutan FÖRETAGSKUND

Ormsöbladet är ett informationsblad för medlemmar i Ormsö Hembygdsvörening som är en ideell förening vars mål skall vara allmännyttiga.

Medlemsavgift: 250 kr, ungdom tom. 25 år 50 kr. På inbetalningsavin finns även möjlighet att betala in medlemsavgiften till VKÜ, 50 kr. OHF plusgiro nr. 635 13 76 -6

Frågor angående medlemsregistret:

Om du gjort adressändring eller annat som rör medlemskapet.

tel: 076-640 34 34 (svarare)

E-post: ohf@estlandssvenskarna.org

Redaktionsgrupp:

Charlie Norrman. Redaktör.

070 313 85 21

charlie@hellmanmedia.com

Monica Ahlström 070 530 84 54

monica.ahlstrom@bredband.net

Postadress till redaktionen:

Ormsö Hembygdsvörening
c/o Estlandssvenskarnas Kulturförening SOV

Wallingatan 34, 5 tr.

S-111 24 Stockholm

info@estlandssvenskarna.org

Manusstopp: 20 febr. 20 maj, 20 aug, 20 nov.

Ormsöbladet utkommer med fyra nummer/år, i mars, juni, september och december.

Varje artikelförfattare ansvarar själv för insänt material.

Citera gärna källan till ev. uppgifter.

Lokalen, tel. och öppettider: Wallingatan 34, 5 tr.
08 612 75 99. Onsdagar 10.00-14.00.

OHFs hemsida: <http://ormso.wordpress.com/>

Arkivgruppen ändringar, se sid 15 högst upp.

Tryckt hos:

Katarina Tryck – en del av

Åtta.45 Tryckeri AB

Ormsöbladet nr 4. -2020